احکام شرعی و عمومی طلا و جواهر

احکام شرعی و عمومی طلا و جواهر

تطهیر طلای نجس

س۱۹۳. فلزاتی مثل طلا اگر در حین ذوب و قالب گیری نجس شوند، چگونه پاک می شوند؟

ج. اگر طلای نجس و مانند آن را ذوب کنند و سپس آب بکشند، ظاهر آن پاک می شود.

وضو گرفتن از ظرف طلا و نقره

س۱۹۴. وضو گرفتن از ظروف طلا و نقره چه حکمی دارد؟

ج. اشکال ندارد.

خمس طلا و جواهر

س۱۹۵. نحوه‌ی تعیین ابتدای سال برای پرداخت خمس برای زرگر چگونه است؟

ج. شروع سال خمسی نیاز به تعیین از سوی خود مکلف ندارد، بلکه خود بخود بر اساس چگونگی حصول درآمد سالانه متعیّن می شود. بنا بر این ابتدای سال خمسی امثال کارگران و کارمندان از اولین روز امکان دریافت اولین درآمد از درآمدهای کار و کارمندی است، و سال خمسی تجّار و مغازه داران از تاریخ شروع به خرید و فروش است ؛ و مکلّف در مورد شمسی یا قمری بودن سال خمسی، مخیّر است.

س۱۹۶. آسان ترین راه ممکن برای پرداخت خمس توسط صاحب مغازه چیست؟

ج. هر چه کالا و پول نقد دارد، در سر سال خمسی حساب کرده و قیمت گذاری می کند، و سپس مجموعه ی آن را با سرمایه اصلی می سنجد، اگر چیزی اضافه بر سرمایه موجود باشد، سود محسوب می شود، و به آن خمس تعلق می گیرد.

تبصره: افزایش قیمت که ناشی از تورم باشد یعنی ارزش پول کم شده به طوری که همه اجناس با پول بیشتر

معامله می شود، خمس ندارد.

س۱۹۷. آیا به خود مغازه، وسایل و طلا های داخل مغازه، خمس تعلق می گیرد؟

ج. سرمایه خمس دارد، مگر این که به مقداری باشد که با پرداخت خمس آن درآمد کسب با بقیه، کافی به هزینه زندگی او نیست ؛ و یا این که کسب با بقیه مناسب با شأن عرفی او نیست، در این دو صورت خمس ندارد.

س۱۹۸. زرگری سال قبل خمس اموال خود را پرداخت کرد، اگر امسال ارزش ریالی اموالش به علت نوسانات قیمت طلا، کمتر یا بیشتر از مقدار سال قبل باشد، نحوه ی محاسبه خمس چگونه خواهد بود؟

ج. سرمایه به مقداری که سر سال خمسی به آن دسترسی دارد را باید به قیمت روز محاسبه کند و خمس مازاد بر ارزش سال گذشته را بدهد، ولکن مقداری از افزایش قیمت که ناشی از تورم باشد یعنی ارزش پول کم شده به طوری که همه اجناس با پول بیشتر معامله می شوند خمس ندارد.

س۱۹۹. به خاکِ طلا که در کارگاه های ساخت طلا جمع آوری می شود، خمس تعلق می گیرد؟

ج. هر چیزی که از منفعت کسب به دست آمده و دارای ارزش مالی است اگر سر سال خمسی باقی بماند خمس به آن تعلق می گیرد.

س۲۰۰. اگر طلا فروش بخواهد خمس طلاهای موجود در مغازه را بپردازد ؛ باید از خود طلاها خمس را پرداخت کند، یا می تواند قیمت آن ها را محاسبه نموده و پول آن را بپردازد؟ و در پرداخت قیمت، ملاک قیمت خرید طلا است یا قیمت روز پرداخت؟

ج. اگر کالایی سرسال خمسی اضافه شده باشد، یا از خود کالا خمس را پرداخت کنید، و یا اگر قصد دارید خمس را از قیمت آنها بدهید، ملاک، قیمت عادلانه ی بازار در روز پرداخت است.

تبصره: پولی که به عنوان خمس در عوض کالا پرداخت می شود، اگر از درآمد کسب سال جدید باشد، باید جداگانه خمس آن هم پرداخت شود.

س۲۰۱. اگر زرگر خمس اموال (خود مغازه، طلای موجود در مغازه، پول نقد در حساب بانکی و هر چیزی که در مغازه یا منزل به آن خمس تعلق می گیرد) خود را بپردازد مثلاً مجموع سرمایه امسال دویست میلیون تومان شد، و چهل میلیون تومان آن را خمس داد، اگر سال بعد سر سال خمسی مجموع سرمایه اش سیصد میلیون تومان بشود، باید خمس سیصد میلیون تومان را بپردازد یا فقط صد میلیون اضافه شده را ؟

ج. اموالی که به آنها خمس تعلق می گیرد سه گروه هستند:

گروه اوّل: سرمایه ی ثابت، که شامل محل کار یا ابزار کار می باشد، مانند مغازه و وسایل موجود در آن. این گروه یک مرتبه که خمسش پرداخت شد تا زمانی که آن را نفروخته دیگر مورد محاسبه خمس قرار نمی گیرد، و مابه التفاوت قیمت خرید و فروش در سال فروش جزء درآمد بین سال محسوب میشود.
گروه دوّم: سرمایه در گردش ؛ (کالاهایی که برای کسب درآمد مورد خرید و فروش قرار می گیرد)، مانند طلاهایی که موجود در مغازه است، و برای معامله خرید و فروش می شود، خمس مازاد بر سال گذشته آنها را باید به قیمت روز محاسبه کند.
گروه سوّم: وجه نقد و اموال مصرفی ؛ اگر عین وجه مذکور یا مال مصرفی که قبلا خمسش را داده است موجود است خمس ندارد ؛ ولی اگر تغییر کرده و از درآمد ناشی از کسب در بین سال باقی مانده است، باید خمس آن را بپردازد.

س۲۰۲. با توجه به این که سرمایه و بدهی طلافروشان به همکاران خود (طلاساز و طلافروش) معمولاً از جنس طلا است، هنگام محاسبه خمس چگونه باید حساب کنند؟ آیا قیمت خرید لحاظ شود، یا قیمت روز؟

ج. سرمایه ی در گردش باید به قیمت روز، خمس آنها محاسبه شود.

س۲۰۳. اگر فردی هر ماه از درآمدش برای همسرش طلا بخرد، آیا این طلاها خمس دارد؟

ج. اگر به همسرش ببخشد، و به مقدار متعارف و مناسب شأن او (شوهر) باشد، از مؤونه سال محسوب می شود، و خمس ندارد.

س۲۰۴. خمس سکه های طلا که قیمت آنها همیشه در حال تغییر است، چگونه است؟

ج. اگر قصد دارد خمس را از قیمت آنها بدهد، ملاک، قیمت سر سال خمس است. (۱)

س۲۰۵. انگشتر طلا که مورد استفاده مردان قرار می گیرد، با وجود حرام بودن، می تواند جزء هزینه های زندگی محسوب شده، و خمس به آن تعلق نگیرد؟

ج. پولی که برای هزینه ی خرید وسایل حرام، مثل انگشتر طلای مردانه، آلات لهو و لعب، ابزار قمار و مانند آن می شود، جزء مؤونه حساب نمی شود، و باید خمس آن پرداخت شود.

س۲۰۶. زنی سرویس طلا خریده و سال خمسی آن نزدیک است. ملاک این که گفته می شود این طلا استفاده شده و مشمول خمس نمی باشد، چیست؟
(به عبارتی ملاکِ عدم وجوب خمس در مؤونه، استفاده از آن در طول سال است، یا این که نیاز به آن در طول سال کافی است، هر چند موردی برای استفاده از آن پیش نیاید؟)

ج. معیار عدم تعلّق خمس به آن، صدق عنوان نیاز به آن مطابق با شأن عرفی مناسب با انسان است، هر چند در طول سال از آن استفاده نشود.

س۲۰۷. زنی مقداری طلا دارد، و بیشتر وقت ها از آنها استفاده نمی کند، ولی گاهی آن ها را به محارم خود می دهد تا در جشن عروسی یا مهمانی استفاده کنند، آیا سر سال، خمس به آن ها تعلق می گیرد؟

ج. اگر طلای موجود را با درآمد کسبش خریده است، و بیشتر از مقدار متعارف و شأن عرفی او باشد، باید خمس آن را بدهد، و طریق مذکور برای فرار از خمس کافی نیست.

زکات سکه و زیور آلات

س۲۰۸. آیا سکه ی بهار آزادی در صورت رسیدن به حدّ نصاب طلای مسکوک، زکات دارد یا خیر؟

ج. سکه ی بهار آزادی در موقعیت کنونی سکه رایج معاملی محسوب نمی شود، و زکات ندارد.

س۲۰۹. آیا به طلا و نقره ای که در مغازه ی طلافروشی موجود است، و یا به طلا و جواهری که خانمها استفاده می کنند، زکات تعلق می گیرد؟

ج. به طلای غیرمسکوک زکات تعلق نمی گیرد ؛ و سکه های رایج فعلی، هم زکات ندارند.

شراکت در معامله

س۲۱۰. آیا شراکت با کسی که حلال و حرام را مراعات نمی کند، چه در معاملات و چه در اعمال دیگر، جایز است؟

ج. اگر مالی را که برای شراکت آورده است، حرام بودنش معلوم نیست ؛ و قرارداد شراکت نیز برای معاملات حلال انجام شده است، شراکت اشکال ندارد. اما اگر آن شخص با معاملات حرام مالی را به دست آورد، جزو درآمدهای شرکت محسوب نمی شود.

س۲۱۱. شریک بنده حلال و حرام را در خرید و فروش مراعات نمی کند، تکلیف بنده نسبت به سود های حاصله چیست؟

ج. درآمدهای حرام جزو سود شرکت محسوب نمی شود، و تصرّف در آن جایز نیست.

س۲۱۲. حکم شریک شدن با غیر مسلمانان، چیست؟

ج. همکاری و معامله با کافر، فی نفسه اشکال ندارد، مشروط به این که آن کار از کارهای حرام و

خلاف مصالح عمومی اسلام و مسلمانان نباشد.

اجاره ی مغازه ی زرگری

س۲۱۳. برای اجاره ی مغازه، دریافت قرض الحسنه (رهن عرفی) یا کم و زیاد کردن قرض الحسنه (رهن عرفی) در مقابل اجاره بها چه حکمی دارد؟

ج. به طور کلّی إجاره به شرط قرض صحیح است (مثلاً اگر صاحب مغازه به مستأجر بگوید: «مغازه ام را به این مبلغ معیّن ـ مثلاً ده هزار تومان ـ به شما إجاره دادم به شرط این که فلان مبلغ معیّن ـ مثلاً صد هزار تومان ـ به من قرض الحسنه بدهید» و مستأجر قبول کند، اشکال شرعی ندارد)، ولی قرض به شرط إجاره، صحیح نیست، و در صورت اوّل هم باید إجاره به نحو متعارف باشد، یعنی به اندازه ای کم نباشد که عرفاً اجاره بر آن صدق نکند، و از همین جا معلوم شد إجاره به شرطِ رهنِ کامل (یعنی در قبال دریافت قرض، هیچ مبلغی را از مستأجر طلب نکند) نیز صحیح نمی باشد ؛ و در هر صورت، نماز و وضویی که در مغازه با رضایت و اجازه صاحب مغازه انجام شده، صحیح است.

س۲۱۴. اجاره ی مغازه به صورت تمام رهن (بدون اجاره بها) از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

ج. رهن کامل صحیح نیست ؛ ولی اگر خانه یا مغازه به مبلغ متعارفی اجاره داده شود، و در ضمن عقد اجاره، شرط شود که مستأجر مبلغی را به صاحب خانه یا مغازه قرض دهد، اشکال ندارد.

تبصره: رهن کامل یعنی مستأجر پولی را به عنوان قرض به موجر بدهد، و در مقابل، از منفعت مغازه یا خانه (سکونت) استفاده کند، و هیچ إجاره ای را به موجر ندهد، و خود پول چون قرض است بعد از تمام شدن مدت إجاره به صاحبش بر گردانده شود، و این همان ربای قرضی است و حرام است. یعنی در مقابل قرض، شرط اضافه شود، و لو این که آن چیز اضافه، منفعت باشد، (مثل سکونت خانه).

س۲۱۵. اجاره کردن مغازه از کسی که اهل نماز و خمس نیست، چه حکمی دارد؟

ج. اصل اجاره کردن اشکالی ندارد، ولی با رعایت شرایط امر به معروف و نهی از منکر طرف را امر به نماز و خمس کند.

اجاره طلا

س۲۱۶. اگر طلا فروش، چند سرویس طلا را مشخص کرده تا آن ها را به مشتریان خود به مدت یک یا چند روز اجاره بدهد، آیا این کار و سود حاصله اشکال دارد؟

ج. اجاره ی مذکور، شرعاً صحیح بوده، و سود حاصله حلال است. (۲)

س۲۱۷. اگر طلای اجاره داده شده گم شود،
الف) اجاره کننده مثل همان طلا را باید پس بدهد یا قیمت آن را؟ب) قیمت طلا بر اساس طلای کهنه محاسبه می شود یا طلای نو ؟
ج) اگر قیمت طلا نوسان داشته باشد، محاسبه ی قیمت به چه شکلی خواهد بود؟

ج.
الف) اگر در عقد اجاره شرط ضمان مستأجر نشده باشد، و افراط و تفریط در نگهداری آن نکرده باشد، ضامن نیست ؛ و در فرض ضمان، اگر طلای مذکور، مثلی باشد ضامن مثل آن است، و إلاّ ضامن قیمتش است.
ب) اگر ضامن قیمت باشد، بر اساس قیمت همان طلایی که گم شده است، محاسبه می شود.
ج) در فرض ضمان اگر طلای مذکور قیمی باشد، تنها ضامن قیمت آن با خصوصیاتی که دارد، می باشد. و احتیاط آن است که اگر قیمت متفاوت شده است، مصالحه نمایند.

س۲۱۸. طلا فروش، مقداری طلای دست دوم را بر اساس وزن آن ها اجاره می دهد، و ماهیانه مبلغ معیّنی را دریافت می کند، مثلاً ۱۰۰ گرم طلای کهنه را تحول می دهد، و بعد از ۳ ماه، ۱۰۰ گرم طلا و اجرت سه ماه را پس می گیرد ؛ آیا این کار شرعاً جایز است؟

ج. اگر طلا فروش طلا را به مشتری اجاره داده باشد، و بعد از سه ماه، همان طلا را با اجرت بگیرد، اشکالی ندارد.

س۲۱۹. طلا فروشی مقداری طلا را برای نمایش در ویترین مغازه اش إجاره می کند، از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟

. اجاره دادن طلا در صورتی که عین همان طلا باقی بماند، و مدت اجاره و مبلغ اجاره هم معین باشد اشکال ندارد، (مثلاً طلا فروش طلا را اجاره می کند، و برای نمایش در مغازه اش می گذارد، و بعداً عین همان طلا را بر می گرداند، و اجاره را هم به صاحب طلا می دهد، اشکالی ندارد، و پول اجاره نیز حلال است).

س۲۲۰. یک نوع معامله داریم که به خرید و فروش طلای کاغذی مشهور هست، یعنی در این نوع معامله هیچ طلایی به صورت فیزیکی ردّ و بدل نمی شود، و فقط به صورت لفظی برای مدت معین معامله می شود، و در موعد مقرّر فقط سود یا ضرر معامله به قیمت روز محاسبه می شود، آیا چنین معامله ای از نظر شرع مقدس اسلام مشروع هست؟

ج. چنین معامله ای نافذ نیست، و شرعاً اعتبار ندارد.

ضرر و خسارت

س۲۲۱. اگر مشتری هنگام امتحان کردن زیورآلات، آن را معیوب کند ؛ خسارت آن بر عهده کیست؟ آیا مشتری حتماً باید آن را بخرد؟

ج. خسارت به عهده ی مشتری است، اما واجب نیست آن را بخرد.

س۲۲۲. اگر موقع دست کردن النگو یا بریدن طلای کهنه توسط مغازه دار، دست مشتری زخمی شود، آیا مغازه دار ضامن بوده و دیه دارد؟

ج. در این صورت دیه دارد.

طلای پیدا شده

س۲۲۳. مقداری طلا در مغازه پیدا شده، در صورتی که طلا فروش نداند مال خودش است، یا مال مشتری، وظیفه اش در قبال آن چیست؟

ج. اگر در مغازه اش چیزی را پیدا کند و نداند که مال خودش است یا مال دیگری، اگر غیر از خودش کسی داخل مغازه نشده باشد یا مشتری داخل شده، امّا طلا در جایی مانند پشت صندوق مغازه که مخصوص خودش است، پیدا شده است، پس آن چیز، مال خودش می باشد، و اگر از آن جاهایی باشد که مشتری در آن تردّد دارد، یا در قسمتی از مغازه پیدا کرده که نوعاً طلای خودش را قرار نمی دهد، در این حالت، طلای پیدا شده متعلّق به خودش نیست. و آن چیز مال پیدا شده محسوب میشود، و حکمش بر آن جاری می شود. و اگر در صندوقش چیزی را پیدا کند و نداند که مال خودش است یا دیگری، مال خودش می باشد. مگر آن که دیگری دستش را در آن می برد، یا چیزی در آن می گذارد، پس باید به او معرفی کند ؛ و اگر آن را انکار نمود، مال خودش می باشد. ولی اگر ادعا نمود که مال من است طلا فروش باید طلای پیدا شده را به او بدهد، و اگر بگوید: «نمی دانم» احوط مصالحه ی آن است. و اگر از یافتن صاحبش ناامید است باید به فقیر صدقه دهد.

س۲۲۴. مقداری طلا از مشتری در مغازه طلا فروش جا می ماند، اگر صاحب آن معلوم نباشد وظیفه طلا فروش نسبت به آن چیست؟

ج. پس از ناامیدی از پیدا شدن صاحبان اشیاء مذکور، از طرف صاحبان آنها صدقه بدهد.

محاسبه قرض بر اساس طلا

س۲۲۵. کسی مبلغی پول قرض داده است، آیا می تواند آن را به قیمت طلا محاسبه کند، و هنگام دریافت بدهی، بر اساس نرخ روز طلا محاسبه کند؟

ج. چنانچه پول را به او قرض داده، نمی تواند بیش از آن مقدار طلب نموده و آن را با نرخ روز طلا محاسبه و دریافت کند ؛ اما اگر با پول مورد نظر از قرض گیرنده طلا خریده و به او طلا قرض داده است، در صورت پرداخت باید به همان میزان طلا پرداخت شود. (۳)

تقاص از بدهکار

س۲۲۶. اگر زرگر یا مشتری از پرداخت بدهی خودداری کند، و بدهی خود را انکار نماید، آیا جایز است طلبکار حق خود را به طور پنهانی (تقاص) یا به طریق دیگر مثل گران نوشتن فاکتور، بدهی خود را به دست آورد؟

ج. اگر بدهکار بدهی خود را انکار کند، و یا بدون عذر در پرداخت آن کوتاهی نماید، طلبکار می تواند از اموال او تقاص نماید، اما اگر منکر باشد، به اعتقاد این که حق با اوست یا نمی داند حق با طرف مقابل است، تقاص جایز نیست.

ارزش یک نخود طلا

س۲۲۷. ارزش هر نخود طلا که در بحث کفاره مطرح است، چند مثقال امروزی است؟

ج. هر نخود شرعی، معادل با یک بیست و چهارم مثقال صیرفی (مثقال رایج در بازار) می باشد. (۴)

تبصره: هر مثقال شرعی که در کتب فقهی آمده برابر با ۱۸ نخود است. بنابر این ۲۰ مثقال شرعی مساوی با ۱۵ مثقال معمولی (مثقال صیرفی) است.

سوء استفاده از طلای امانتی

س۲۲۸. اگر مشتری، طلایی را از طلا فروش امانت بگیرد، تا به همسرش نشان بدهد، ولی از آن در مجلس مهمانی استفاده کند، و بعداً به بهانه این که همسرم پسند نکرده طلا را برگرداند ؛
الف) آیا چنین کاری اشکال شرعی داشته و باعث ضامن شدن مشتری می شود؟
ب) اگر طلا فروش مطلع شود می تواند تفاوت قیمت طلای دسته دوم و نو را از مشتری بگیرد؟

ج. این کار مشتری خیانت در امانت و حرام است، و با این کار ضامن اجرت المثل کرایه این طلا در مدت استفاده می شود ؛ و اگر طلا با این استفاده به عنوان طلای مستعمل و دست دوم محسوب شود، مشتری ضامن ما به التفاوت قیمت طلای نو و طلای دست دوم نیز می باشد.

مالک بودن زن به زیور آلات

س۲۲۹. آیا زیورآلات طلا که شوهر برای همسرش می خرد، از اموال شوهر محسوب می شود، به طوری که بعد از وفاتش جزء ارث او می شود، و باید بین ورثه تقسیم شده و همسر او نیز سهم خود را می برد ؛ یا آن که مِلک زوجه است؟

ج. اگر جواهرات در اختیار و تحت تصرّف همسرش باشد، به طوری که در آنها تصرّفات مالکانه داشته باشد، حکم به ملکیّت آن جواهرت برای او می شود، مگر آن که خلاف آن ثابت شود.

استطاعت زن برای حج با وجود زیورآلات

س۲۳۰. زنی که مقداری زیورآلات طلا برای زینت داشته باشد، که در صورت فروش آن ها، مستطیع می شود ؛ و از طرفی، مال آن چنانی دیگری هم ندارد، آیا زیور آلات زنان از حکم استطاعت خارج است، یا باید آن ها را بفروشد، و مستطیع شود؟

ج. اگر به زیور آلات نیاز داشته باشد، و اضافه بر شأن او نباشد، با داشتن آن مستطیع نیست ؛ و واجب نیست آن را برای هزینه ی سفر حجّ بفروشد.

استخدام خانم در زرگری

س۲۳۱. استخدام خانم ها در طلا فروشی که اکثر مراجعه کنندگان خانم هستند، آیا کار مناسبی است؟

ج. فی نفسه جایز است.

بیرون آوردن دندان طلای میت

س۲۳۲. آیا بیرون آوردن دندان های مرده که از جنس طلا هستند، واجب است؟

ج. چنانچه موجب هتک و بی حرمتی به او نباشد، اشکال ندارد.

۱. یعنی اگر بخواهد خمس را با خود سکه ها بدهد، آن وقت قیمت ملاک نیست، مثلاً پنج سکه مازاد بر مؤونه سال دارد، اگر یکی از سکه ها را بپردازد، کافی است.

۲. اجاره یا متعلق به اعیانی است که مملوک است از قبیل حیوان یا خانه یا مزرعه یا کالا یا لباس و مانند اینها ؛ که تملیک منفعت آنها را در برابر عوض، فائده می بخشد.....

۳. همه مراجع: چنانچه پول را به او قرض داده، نمی تواند بیش از آن مقدار طلب نموده و آن را با نرخ روز طلا محاسبه و دریافت کند. اما اگر نرخ روز طلا معلوم بوده و با آن پول از گیرنده پول، طلا خریده باشد (که طلا را در آینده بدهد)، بر فروشنده واجب است، همان طلا را بپردازد.

۴. مثقال شرعی هیجده نخود و مثقال صیرفی ۲۴ نخود است. هر گرم ۱۰۰۰میلی گرم، و هر میلی گرم، یک سوت است. بنا براین هر گرم ۱۰۰۰ سوت است، و .هر نخود برابر است با ۱۹۲ سوت است.